

PŘÍBĚHY ČTVRTÍ

NUSLE

LUCIE HÁŠOVÁ TRUHELKOVÁ

ŽIVOT POD VELKÝM MOSTEM
HISTORKY, ROZHOVORY, ZAJÍMAVOSTI

nastole

Příběhy čtvrtí: Nusle

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Lucie Hášová Truhelková
Příběhy čtvrtí: Nusle – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

PŘÍBĚHY ČTVRTÍ

NUSLE

LUCIE HÁŠOVÁ TRUHELKOVÁ

Copyright © Lucie Hášová Truhelková, 2025

Photography © Klára Stojaníková, 2025

Cover © Lukáš Tomek, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-7448-362-2

ISBN e-knihy 978-80-7448-365-3 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7448-370-7 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7448-371-4 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

PŘÍBĚHY ČTVRTÍ

NUSLE

LUCIE HÁŠOVÁ TRUHELKOVÁ

ŽIVOT POD VELKÝM MOSTEM
HISTORKY, ROZHOVORY, ZAJÍMAVOSTI

Nuselské schody

OBSAH

Úvodem	7
Nusle prastaré	11
Robert Šmejkal: Můj praděda Big Joe	25
Nuselská plátna, prkna a opony	31
Eliška Balzerová: Byli jsme divadlo splněných snů	41
Jan Hrušínský: Vešel jsem a podlomily se mi nohy	53
Nusle štamgastské	63
Tomáš Bašta: Recept na kachnu strýc piloval na chatě	73
Na nuselských barikádách	79
Pavel Švec: Zlo nikdy nemá poslední slovo	95
Nusle architektonické	105
Dan Verner: Kdyby se Nuselský most stavěl dnes, vypadal by nejspíš podobně	135
Nusle v knihách a knihy v Nuslích	147
Zelený Škraloup: Nuselskej punk jsem napsal v Red Hooku u piva	163
Nusle hudební a filmové	169
Ivan Hlas: Proč byly Nuselský schody pomalý	179
Nusle rodné a domácké	185
Jitka Smutná: Holčička z Nuslí v teplácích a zablácených botách	193
Kristýna Hrušínská: Táda, bábinka a teta Bobinka	203
Nusle byly, jsou a budou	211
Pišta Hufnágl: Mufovi by se tady líbilo	217
Závěrem: Moje nejoblíbenější místo v Nuslích	225
Literatura a prameny	229

ÚVODEM

Je tomu už přes dvacet let, co se jeden z mých kamarádů přestěhoval do Nuslí. Stála jsem tehdy před tím domem v Oldřichově ulici se zakloněnou hlavou, koukala zespoda na onu obrovskou masu Nusselského mostu, stínící před slunečním svitem v podstatě celý blok, a říkala jsem si, co ho to proboha napadlo...

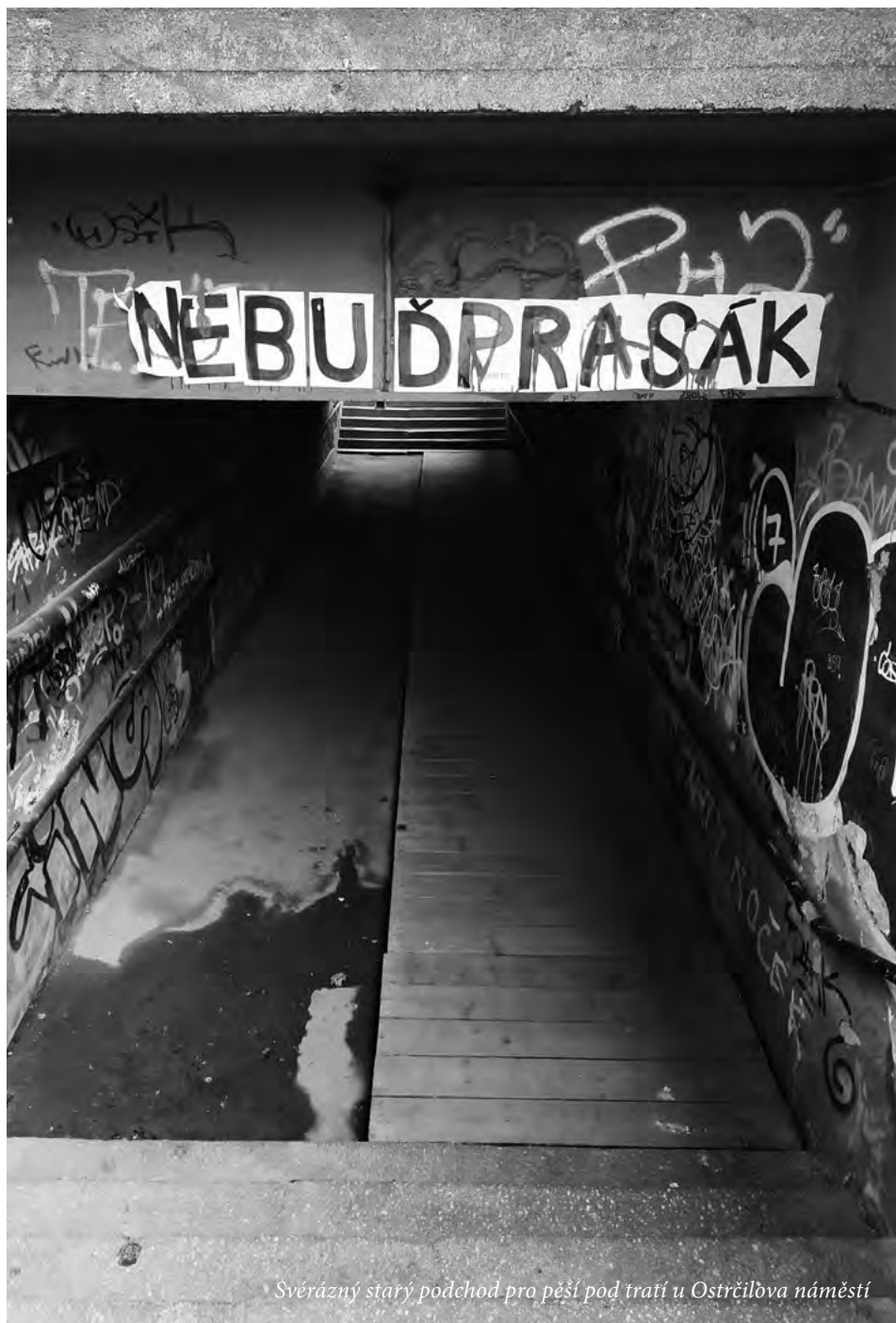
„Já jsem hledal byt hlavně podle toho, abych mohl chodit v noci z centra z hospody domů pěšky,“ vysvětlil mi tehdy David klíčový parametr svého výběrového řízení. Aha. Copak o to, dochozí vzdálenost to bezesporu je, ale jinak... A ty názvy ulic! Jak si někdo může pamatovat, která je Svatoplukova, která Svatoslavova a která Spytihněvova?! Samý staročeský kníže rovnoběžný s dalším knížetem a kolmý taky na knížete...

Jenže když jsem pak do roka opouštěla studentský podnájem v Braníku, už jsem měla jasno v tom, který břeh Vltavy je ten jediný správný a že nuselské údolí je opravdu od centra kousíček. A tak jsem se v Nuslích, ačkoli tedy ne přímo pod mostem, usadila taky.

Začala jsem chodit pro pizzu do Baretty nebo do budky na Horkách, pro knížky k panu Sekulovi, v létě na zahrádku na Květnici nebo ke Klokočnickovi. Časem pak s volebními lístky na Nuselskou radnici, na kafe do Zrna Zrnka, na Dana Krejčíka na Fidlovačku a pro kytky do toho maličkého květinářství vedle školy, které paní květinářka převzala po své mamince... Do práce na Pankrác kolem míst, kde na konci války stály barikády, a večer pěšky domů z kopečka skrz Jezerku. Zamilovala jsem se do místního genia loci tak, že už si nedokážu představit jakýkoli přesun jinam.

I tu noční cestu pěšky z centra jsem nesčetněkrát otestovala – v posledních letech tedy hlavně se synem, kterému se po koncertě nebo divadle ještě nechtělo spát a velice si za účelem prodloužení večerky oblíbil trasu od Mánesa po náplavce pod Vyšehrad, posléze pod jinany dvoulaločnými na Albertov a pak podél tramvajových kolejí pod most a kolem Fidlovačky až na Synkáč.

Ale i po dvaceti letech se velmi pravděpodobně stane, že vás místo do Svatoslavovy pošlu do Svatoplukovy... Sorry, milovaná čtvrti. Tady máš jako omluvu knížku.

Svěrázný starý podchod pro pěší pod trať u Ostrčilova náměstí

Kostel sv. Pankráce, jenž býval původně rotundou.

NUSLE PRASTARÉ

Neosvitly, Neosvětely, Nostuly, Neusedly, Nůsly, Nussl... To všechno byly kdysi Nusle. Nebo také Údolí viničné, nazvané tak podle vinohradů, jež tu lidé už od dob vlády Karla IV. zakládali ve velkém. Pravda, zdejší vinnou révu nejednou smetla bitva... Nuselským údolím procházely české dějiny tak intenzivně, že mu přinesly i přezdívku: Údolí nářků.

V místech, nad nimiž se dnes klene Nuselský most, žili lidé už od doby kamenné. A když na skále nad úrodným údolím v 10. století vyrostl **Vyšehrad**, který si zvolil za své trvalé sídlo **první český král** Vratislav II., bylo na veledůležité místo na mapě definitivně zaděláno. Také tudy vedla významná **zemská stezka** – od Pražského hradu přes Vyšehrad a pankráckou pláň dál na jih až k břehům Dunaje u Linze. Na zeleném území kolem Vyšehradu se nacházelo několik osad, které spadaly do jeho majetku. Mezi nimi i **Nusle**, které se rozkládaly

Nahoře historická pohlednice zobrazující Nuselské údolí s Karlovem v pozadí, dole pohlednice připomínající lítou bitvu husitů se Zikmundovými vojsky

na březích **Botiče**, a vesnička jménem **Krušina**, roztroušená v okolí rotundy na kopci.

ČAROVNÝ VAROVNÝ ZVONEK Z PANKRÁČE

A právě s Krušinou se pojí jedna z nejstarších pověstí, jež se k Nulímu vážou. Respektive k Pankráci, který tenkrát ještě ani nebyl Pankrácem. Pověst vypráví, že na táhlé planině stoupající od Vyšehradu mezi Vltavou a tokem Botiče, v místech někdejšího pohanského obětiště, které nechala zřídit **kněžna Libuše**, stávala rotunda. Rotunda, které dali jméno **sv.**

Pankráce, byla postupem času přestavěna na gotický kostel. Jenže hned na začátku husitských válek, v roce **1420**, se u kostelíku utábořilo husitské vojsko. Dlouhé dva měsíce pak obléhalo Vyšehrad, ve kterém sídlila vojenská posádka **krále Zikmunda**. Husité odřízli Vyšehrad ze všech stran včetně přístupu po řece, aby ho vyhladověli. Tenkrát prý vyšehradští vojáci z nouze snědli víc než stovku koní

Kde se koupala kněžna Libuše?

Hned vedle parku Jezerka se táhne ulice U Libušiných lázní. Vlastně to jediné, co dnes ještě připomíná studánku, jež prý měla tvar vany a chodívala se do ní koupat i sama kněžna Libuše. Historici ale doložili, že ze zdejšího čistého pramene skutečně ve středověku páni z Vyšehradu odebírali pitnou vodu. Otevřené koryto postupně vyšehradští nechali kvůli bahnitě půdě zakrýt: nejdříve dřevěným a pak, v polovině 14. století, dokonce kamenným potrubním systémem, jež vedl přímo do vyšehradské kašny. Ve studánce už se ale dnes nikdo nevykoupe – před sto lety byla zasypaná.

své vlastní jízdy. Prvního listopadového dne se na obzoru konečně objevil král Zikmund. A nebyl sám – měl s sebou víc než šestnáct tisíc uherských jezdců v brnění. Netrvalo dlouho a Uhři vytlačili husity až na pláň ke sv. Pankráci. Husité jim ale nehodlali dát své krky zadarmo a bojovali, seč mohli. Na pankrácké pláni byl tenkrát – stejně jako v Nuselském údolí – nespočet mokřadů, rybníčků a dalších drobných bahnitých nepříjemností. Ty společně s husitským odhodláním záhy dostaly Zikmundovy těžkooděnce do úzkých. Koně se bořili, těžké brnění v ledovém ranním sněžení ochromovalo údy... Vypráví se, že v těch chvílích začal **zvonek na věži kostela** svatého Pankráce sám od sebe zvonit na poplach. A vyzváněl tak dlouho, dokud se zbytky Zikmundova vojska neobrátily na útěk. Od té doby se té táhlé planině mezi Vyšehradem a pankráckým kostelíkem říkalo **Na bitevní pláni**. (Pojmenování přetrvalo dodnes prostřednictvím jedné z pankráckých ulic.) Husité pak pobořili Vyšehrad a po Krušině nezbylo téměř nic...

A zvonek? Ten od té doby prý zvonil pokaždé, když Čechám hrozilo nebezpečí. Proto si ho jezuité později měli odnést na Staré Město a tam pověsili do věže katedrály svatého Klimenta – to je ta, jež dodnes stojí a těsně přiléhá ke Klementinu. Jenže když zvonek zkusili poprvé rozeznít, pukl a svou nadpřirozenou moc ztratil. Možná i proto kostel sv. Pankráce o dvě století později poničili dělovými koulemi Švédové a o další století později ho vyplnila pruská armáda tak, že byl následně několik desítek let používán jen jako sklad střelného prachu...

PROČ JAMRTÁL?

Nuselské údolní části, té pod mostem, dodnes mnozí pražští starousedlíci říkají Jamrtál. Legend a historek o původu tohoto názvu existuje vícero, některé i poněkud košilaté, ale pravdivá je pouze jedna. Německojazyčné **Jammertal** totiž v překladu znamená Údolí nářků. Nulším se tak začalo přezdívat poté, co se – chtě nechtě – staly koncem **třicetileté války** očitým svědkem obléhání Prahy švédskými vojsky. Jako by nestačilo, co v údolí napáchala husitská a uherská vojska... Tentokrát se nikdo nebořil do mokřadů, styl válčení už byl jiný. Dělové koule Švédů tak létaly z návrší, kde dnes ústí Nuselský most do vinohradské čtvrti, směrem na pražské hradby přímo přes nuselské vinice a domácnosti... Praha se houževnatě bránila, nicméně v této válce přišla přibližně o třetinu obyvatel. A vesnička Nusle před hradbami? Podle dochovaných záznamů byly ještě několik let po konci války z pěti místních chalup čtyři zcela opuštěné. Vždyť kdo by chtěl bydlet na tak smutném místě...

ZÁMECKÁ ZAHRADA S KOLEJIŠTĚM

V posledním roce třicetileté války, tedy **1648**, zemřel i sedmdesátiletý královský hofmistr hrabě Sezima z Vrtby, jenž osadu Nusle a místní panský dvůr vlastnil. Zdědil je později jeho vnuk **Jan Josef z Vrtby**. A nemohl s dědictvím naložit lépe. Byl to právě on, kdo v Nuslích roku **1694** nechal vybudovat **největší soukromý pivovar** v zemi... Ale to bychom předbíhali a hlavně zjednodušovali – Jan

Jan Josef z Vrtby, 1721

dvaceti let bezdětný a on sám byl coby **nejvyšší purkrabí Pražského hradu** skvělou partií, napovídá mnohé. Vše nasvědčuje tomu, že Nuselský zámek byl svědkem skutečné lásky, která navzdory teh-

Josef z Vrtby byl totiž skutečně pozoruhodný člověk, jenž byl ve své době nejmocnějším mužem Českého království. Oženil se ve svých jedenadvaceti letech se sestřenicí **Zuzanou** – a protože byli blízkými příbuznými, musel k tomu získat výjimku udělenou papězem. Tento fakt a také to, že po Zuzanině smrti už Jan Josef o dalším manželství nechtěl ani slyšet, přestože svazek zůstal během celých pět-

dejších zvyklostem nestála na spojování majetků. Jan Josef z Vrtby naopak velmi brzy přikoupil i další část Noslí.

Ano, v Noslích byl zámek. Jan Josef nechal totiž k Sezimovu baroknímu dvoru v místech, kde je dnes náměstí Bratří Synků, přistavět obdélníkový zámek s rozlehlou

V roce 1880 měly Nusle 5 500 obyvatel ve 203 domech. Když se v roce 1898 staly městem, domů už zde stál víc než dvojnásobek a v nich žilo přes 20 000 Nuseláků, Nuselaček a Nuselčat. Nové město dostalo do znaku, coby odkaz k historickým kořenům, hrozen révy a zelený kopec s vinným keřem.

Pohled na Nuselský zámek z jihu, zhruba 1790

zahradou. **Nuselský zámek** byl dvoupatrový, takže není divu, že zbylo místo i na takové prostory jako taneční sál či vlastní kaple. Sloužil Vrtbům jako letní venkovské sídlo.

Jenže tok času byl neúprosný. V polovině 19. století prořala zámeckou zahradu železniční dráha vedoucí **z Prahy do Vídně** a v roce 1882 bylo vybudováno **nádraží Nusle**, které dnes známe jako stanici Praha-Vršovice. Záhy zanikl i samotný Nuselský zámek, který musel po povýšení Noslí na královské město ustoupit výstavbě náměstí... Zlobí-li vás tedy, že Nuslím do dnešních časů zbyla ze zámku pouze ulice **Na zámecké**, může za to František Josef I., jenž od roku 1899 učinil Nusle městem!

NEJVĚTŠÍ NUSELSKÁ LEGENDA: FIDLOVAČKA

Řekne-li se dnes Fidlovačka, většině Čechů okamžitě vytane na mysl stejnojmenná divadelní hra **Josefa Kajetána Tyla**. A píseň **Kde domov můj**, která v ní zaznívá z úst slepého houslisty Mareše a která se před více než sto lety stala národní hymnou. Jenže co to vlastně ta fidlovačka je, to už z hlavy vydoluje o poznání méně dotázaných.

Fidlovačka se říkávalo oblému **ševcovskému nástroji**. Mohla být dřevěná nebo kovová a sloužila ševcům k hlazení kůže. A podle ní byla pojmenována i ševcovská **slavnost**, která se konala v Nuslích každý rok **po Velikonocích**. Těšila se velké oblibě – a nejen proto, že Nuselské údolí bývalo v té době vyhledávaným cílem svátečních

Pouť fidlovačka v roce 1900

procházek Pražanů. V den fidlovačky se na louku u Botiče vedle Nuselského pivovaru sjeli cirkusoví umělci, houpačky, kolotoče, siláci, střelnice a různí kramáři. Omladina postavila májku a probíhala celodenní zábava.

O tom, proč byla slavnost pojmenována po ševcovském dlátku, se vypráví nejedna pověst. Nejpoutavější je asi ta o **císaři Josefu II.** To bylo tak: Když byl císař Josef II. malý chlapeček, uviděl jednou průvod řemeslníků. Ze všeho nejvíc se mu líbili ševci, a jakmile povyrostl, vymínil si, že se **vyučí ševcovskému řemeslu.** Jeho otci se to samozřejmě moc nezamlouvalo, ale když Pepík jinak nedal, poslal ho do Prahy do učení. Moc šikovný učeďník to sice prý nebyl, ale zkoušku nakonec složil – ševcovští mistři přimhouřili obě oči, protože si samozřejmě považovali toho, že císař pán poslal svého následníka vyučit právě ševcovině. Šťastný Josef jim za to pak nechal poslat skutečně speciální dar – **stříbrný stromek**, který byl ozdobený rozličnými ševcovskými nástroji. A úplně nahoře na špičce měl velkou stříbrnou fidlovačku. Uběhl nějaký čas a ševcovští mistři se rozhodli zrušit tovaryšům volné pondělky. Ti se rozzlobili, zmocnili se stříbrného stromku a v průvodu ho donesli až na louku do Nuslí. Tam se nakonec sešlo tolik učeďníků a tovaryšů z celé Prahy a k tomu zástupy chudiny z okolí, že ševcovští tovaryši **rozlámali stromček** na malé stříbrné kousky a nakoupili za ně jídlo a pití. Zbyla jim prý jen ta fidlovačka ze špičky. Tak se stalo, že vzácný dárek od Josefa II. sice prohýřili, ale založili tím novou tradici. Od té doby se lidé scházeli na nuselské louce u Botiče každý rok – vždy první středu po Velikonocích. A veselice dostala jméno po té stříbrné ševcovské fidlovačce... Skutečná historie této slavnosti byla ale zřejmě trošku prozaičtější – původně

KDO BYLA COURA KEŤASKA?

Nusle bývaly ještě v nedávné minulosti plné roztodivných figurek. Ta, o které bude řeč nyní, ale po nuselských ulicích chodila už před víc než sto lety. A ne sama. Když začala 1. světová válka, úměrně s úbytkem potravin se rozbujel černý trh. A šmelina nebo také keťasení. Keťas byl člověk, který v době válečné krize vychytrale využíval situace a vydělával na utrpení a neštěstí druhých. V Nuslích proslula jistá Marie Reisnerová, přezdívaná Coura keťaska. Její muž narukoval a ona zůstala doma sama s malým synem Bartolomějem neboli Bartíčkem. Ale dvoupokojový nuselský byt se jejím přičiněním velmi brzy zaplnil – v jednom z pokojů zařídila zázemí pro zoufalé dívky, které si na kus chleba od ní vydělávaly prostitucí, a jejich zákazníky. Kuchyň zas přeměnila v zásobovací sklad, kde schraňovala všemožné nedostatkové potraviny mizerné kvality. Se synkem měla nacvičenou přesnou taktiku podomního prodeje – u každých dveří žvatlal na potenciální zákazníky: „Pjosím, mijjostpaní, esji by od maminty netoupíji chjeba, mašo, čutloví, tafičto, mjíčto a čutl...“ Chleba byl sice plesnivý a maso psí, ale vždycky se našel někdo, kdo ze soucitu s ukoptěným chlapečkem ve špinavé vojenské čepici nakoupil... Konec šmelení Coury keťasky tak učinil až konec války a vznik republiky.

šlo o pohanské oslavy vítání jara, s nimiž v nuselském údolí začali už dávno před ševci usídlení Slované.

TENKRÁT, KDYŽ SE BOTIČ PROMĚNIL VE VÍNO

Jméno potoka protékajícího nuselským údolím zdejší lidé vyslovují jak Botič, tak i [botyč]. Podle odborníků je správně ta měkká varianta, zatímco ypsilon používají jen nuselští starousedlíci. No, takže je vlastně taky správně... A asi jen starousedlíci dnes ještě znají legendu o tom, jak se z Botiče na pár okamžiků stal vinný potok. V **nuselském mlýně** u potoka se prý kdysi **na Štědrý den** objevil chudičský **sedlák z Vršovic**. Mlynářské chase už se do mletí nechtělo, ale nakonec se nechala umluvit – pod podmínkou, že si sedlák přijde pro mouku až po večeři. Jenže když pro ni přijel, ukázalo se, že mleči se před prací natolik posilňovali alkoholem, až na mletí zapomněli. Dali se tedy honem do díla a sedlák jim pomáhal, ale stejně nebyli hotovi dřív než před půlnocí. Když pak sedlák vyšel do štedrovečerní noci a uvědomil si, jak má ústa vyschlá z prachu v mlýnici, přidřepł si k potoku a napil se. Pak ještě. A ještě jednou. Napřímil se a utíkal zpět za mlýnskou chasou – **korytem Botiče netekla voda, ale víno!** Nevěřili mu, smáli se, došli k potoku, ochutnali... A vzápětí utíkali pro džbány a soudky.

Na **Boží hod ráno** se ta neuvěřitelná zpráva roznesla po celých Dolních Noslích. Lidé se sbíhali a nabírali vodu do dlaní. Ti, kteří přiběhli první, ještě prý cítili na jazyku stopy vína, ale během dopoledne zmizely i ty. Kolem oběda už Botičem neteklo nic jiného než

voda... Možná že se tehdy ve svátek Ježíšova narození v Nuslích skutečně proměnila voda ve víno. Možná že se do potoka dostalo vlivem nehody z některého z vinných sklípků ve svahu nad břehem, však tam bývalo vinic nepočítaně... A možná že se sedlák s chasou jen hodně napili vína už v mlýnici. Kdo ví...

Ostrčilovo náměstí v Nuslích kolem roku 1910; uprostřed probíhá železniční trať s hradlem Vyšehrad.